

Šikmý kostel u Bezručů zaujme čtenáře románu i ty, kteří ho neznají. Je to jasný divácký hit

23.4.2022 08:05 Ladislav Vrchovský Divadlo Recenze

Divadlo Petra Bezruče uvedlo v pátek premiéru dramatisace románu Karin Lednické Šikmý kostel. Odvážného úkolu nabídnout čtenáři oceňovaný román divákům v jevištní adaptaci se ujal úspěšný divadelní dámský tandem, režisérka Janka Ryšánek Schmidtová a dramaturgyně Anna Saavedra. Scénu a kostýmy navrhl David Janošek, pohybovou spolupráci poskytla Hana Achilles. Jako jazykový poradce působil Przemek Traczyk. Hudba a projekce jsou dílem Ivana Achera. Dramaturgyní inscenace je Anna Smrčková. Autorka románu s inscenačním týmem úzce spolupracovala.

Lukáš Melník a Barbora Křupková v inscenaci Šikmý kostel
(Foto: Jiří Zerzoň)

Snaha představit všechny postavy, se kterými se čtenář v románu setká, by byla zcela marná. Je jich prostě příliš moc. Zabývat se všemi událostmi, které v průběhu let mezi rokem 1894 až 1945 (to je časový úsek ve kterém se odehrávají první dva díly plánované trilogie) také nelze s ohledem na stravitelnou délku divadelního představení. Převážně ženský inscenační tým se rozhodl osu inscenace a zároveň osu příběhu spojit s osudem dvojice ženských postav, které jsou v románu nejbližšími přítelkyněmi, a doplnit vše postavami z jejich životů.

Barbora Křupková. (Foto: Petr Hruběš)

Barbora, kterou hraje *Barbora Křupková*, je v podstatě personifikací zmizelé staré Karviné. Těžký život Barbory, která ke konci představení jen bezmocně polehává na jevišti, je alegorií života města odsouzeného k zániku těžbou uhlí, která probíhá přímo pod jeho ulicemi a domy, pod hornickými koloniemi a jejich zahrádkami, pod architektonickými pamětihodnostmi, ke kterým patří zmizelé školy, hotely, zámek i jeden z kostelů. To všechno je dnes už pryč. V krajině porostlé náletovými dřevinami, křovím a plevelem zůstal jako hořké memento stát jen na stranu nakloněný barokní kostel sv. Petra z Alkantary. A na jevišti na konci představení leží životem zcela znavená Barbora.

Tvrdý a bolestný je život Barbory. Jako matka tří dětí, čtrnáctiletého syna a ještě mladších dcer a očekávající narození dalšího dítěte, přichází o muže i syna. Oba jako horníci zahynou při důlním výbuchu. Léta však běží dál. A stejně jako bojuje město o život v předem ztraceném boji o šťastnou budoucnost, bojuje i Barbora ze všech sil o život svůj a svých zbývajících tří dcer.

Zpočátku z bezprostřední blízkosti jí sílu dodává její kamarádka Julka. Také žena havíře, svým mužem opouštěná a nakonec nemilovaná a bitá, odchází z manželství, které se proměnilo v trýzeň, za šťastnější životem do Ostravy. Děj první části představení je v podstatě vyobrazením všech důležitých okamžiků odehrávajících se v životě a vzájemném vztahu obou těchto žen.

Vojtěch Johaník jako Jurek a Markéta Matulová jako Julka. (Foto: Jiří Zerzoň)

Po přestávce divák zhlédne ve zkratce průběh první poloviny dvacátého století skrze události dotýkající se existence města, které pomalu mizí z mapy. Rozpad Rakouska-Uherska, zrození Československa, válka s Polskem o Těšínsko... A nakonec přijde i zmínka o tom, co teprve čeká na dosud nedopsaných stránkách Karin Lednickou připravovaného závěrečného dílu trilogie.

Anna Saavedra a Janka Ryšánek Schmidtová vědí, že na divadelním jevišti nesmí chybět každodenní životní příběhy, vzájemné vztahy postav a jejich interakce. To vše navíc podané co nejpoutavější formou. To, co před očima diváka probíhá, je svým způsobem jevištní báseň, tragikomická poéma vytvořená prolínáním slova, světla, zvuků, ruchů a hudby, a vtělená do jevištních obrazů. Veselejší podívanou literární předloha příliš nenabízí, a tak téměř všechny komediální scény jsou spíše výsledkem režijní invence Janky Ryšánek Schmidtové než sdělením toho, co by čtenář marně v literární předloze hledal.

Horníci s inscenací Šikmý kostel. (Foto: Petr Hruběš)

Velmi účinné jsou scény, ve kterých režie využívá prvků pohybového divadla, doprovázených industriální hudbou Ivana Achera. Originální je vyobrazení havířů v hospodě po šichtě skrze sborové pohybové kreaace s pivními püllitry v ruce přerušované zastaveními veškerého pohybu (štronzo) a znova spouštěné. Dramaturgie a režie se tím vším snaží dát duši diváka v převážně chmurné atmosféře alespoň chvíli oddechu a pobavení. Nutno přiznat, že některé zábavné okamžiky, odehrávající se v podniku Sofie Schallerové, tedy de facto v nevěstinci, jsou divadelně velmi vydařené nejen díky skvělým hereckým výkonům, ale i díky výborné práci kostýmního výtvarníka.

Z inscenace Šikmý kostel. (Foto: Petr Hrubeš)

Velmi šťastným nápadem je dopsání postavy Neznámého do divadelního scénáře. Neznámý, inspirovaný skutečnou postavou posledního obyvatele staré Karviné, který se odmítl nechat donutit k vystěhování, a zároveň pojatý jako ztělesnění duchů bývalých obyvatel zmizelého města a jejich vzpomínek, je také průvodce celým dějem.

Neznámého hraje *Norbert Lichý*. Jeho herecká kreace je nezapomenutelná. Není to žádná primitivní duchařina. Po jevišti se pohybuje energický muž, glosující místy vážně, místy sarkasticky, místy zasmušile, pak zase ironicky a pro změnu vzápětí s laskavou citlivostí úsek dějin, ve kterém lidská hamižnost vymazala ze světa celé krásné město.

Markéta Matulová a Barbora Křupková. (Foto: Jiří Zerzoň)

Výborný výkon odvádějí *Barbora Křupková* a *Markéta Matulová*. Křupková v roli těhotné vdovy a zoufalé matky Barbory probouzí soucit a vnímání těžkého ženského životního údělu díky věrohodnosti, s jakou Barbořin nešťastný život vykresluje. Matulová to má o něco těžší. Její Julka prochází různými životními etapami. Zpočátku je nešťastná, protože ji ostatní ženy havířů vnímají jako povýšenou a mezi ně nezapadající. Pak ji nevydařené manželství vyhání z domova. Když po čase přijíždí na návštěvu k Barboře, je téměř k nepoznání. Místo životem deptané manželky horníka, těžkou prací vyčerpaného a posléze téměř každodenně opilého, tu stojí sebevědomá žena vyššího stavu, elegantně oblečená, s vybraným chováním a vystupováním. Matulová lehce přechází z jednoho charakteru do druhého a s velkou hereckou grácií vytváří několik postav vtělených do jedné.

Z inscenace Šikmý kostel. (Foto: Jiří Zerzoň)

Je těžké vyzdvihnout jednoho herce či herečku nad jiné. V představení vystupuje celý herecký soubor Divadla Petra Bezruče. A všichni jsou výborní. Mezi nejvýraznější ženské postavy patří hospodská Mokroška i hostinská Šalerka *Markéty Harokové*, *Žofie* a *Monika Kateřiny Krejčí*, *Františka Julie Goetzové* i *Barka Yvony Stolařové* (obě zejména v dětských rolích). *Ondřej Brett* hraje s úsměvným nadhledem faráře, totéž ocenění patří *Václavu Švarcovi* v roli ministranta (snad nejkomiálnější výstup v představení). Oba komediální výkony zdárně doplňuje *Jáchym Kučera* v postavě Ludwika, mladíka-panice, vyděšeného z toho, co vidí v nevěstinci, kam ho zavedou Tomek a Jurek, aby ho zbavili ostychu a strachu z žen jako takových. Skvělý je *Vojtěch Johaník* jako Jurek, Julčin manžel. Jurkova všeodpouštějící láska k Julce zůstane dlouho v srdci všech žen v hledišti.

Jáchym Kučera jako Ludwik. (Foto: Jiří Zerzoň)

Inscenace se dotýká i aktuální mezinárodní situace. Činí tak způsobem, při kterém se tlačí slzy do očí žen v hledišti a muži místy až vztekem zatínají zuby v rozhořčení nad všemi válečnými agresory. To vše během obrazů ze sedmidenní války mezi Československem a Polskem a při připomínce česko-polského konfliktu v roce 1938, kdy před očima diváků najednou běží obrazy ukrajinských žen a matek utíkajících z válkou ničené země, ve které v boji za vlast umírají jejich muži a otcové dětí.

Mnohé by se dalo inscenaci vytknout. U herecké práce místy ne zcela dokonalá práce s výslovností a mluvní složkou, a to zvláště ve ztišených okamžicích. U režie část druhého dějství po přestávce, kdy se divadelní představení mění na malou chvíli školní hodiny dějepisu a zaujatost v hledišti klesá. Možná i místy přílišná úcta k literární předloze namísto většího využívání výslovně divadelních prostředků.

Ale to vše jsou jen nepatrné vady na kráse celého emocionálně velmi silného představení, které diváci nakonec odměnili dlouhým potleskem ve stoje.